

Opgave 1 Gewetensbezwaarde ambtenaren

Bij deze opgave horen de teksten 1 tot en met 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Op 3 september 2012 ondertekenden diverse politieke partijen het zogenaamde 'Roze Stembusakkoord'. In het 'Roze Stembusakkoord' legden de partijen vast een aantal kwesties te gaan regelen op het gebied van de emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT'ers). Dit gebeurde op initiatief van GroenLinks en onder begeleiding van het COC Nederland. Het COC Nederland is een organisatie die opkomt voor de belangen van LHBT'ers. Een van de afspraken die in het 'Roze Stembusakkoord' staat is de afschaffing van de gewetensbezwaarde ambtenaar, de zogenaamde 'weigerambtenaar'. In 2012 heeft D66 een wetsvoorstel ingediend dat een einde moet maken aan het fenomeen van gewetensbezwaarde ambtenaren. De teksten 1 tot en met 3 gaan hierover.

Lees tekst 1.

Sinds 2001 staat het vraagstuk van de gewetensbezwaarde ambtenaren regelmatig hoog op de politieke agenda. Of een maatschappelijk vraagstuk op de politieke agenda komt, hangt af van een aantal vragen.

- 2p 1 Welke vragen zijn dit? Noem er drie.

Lees tekst 2.

Het proces van politieke besluitvorming kan worden beschreven met het barrièremodel, zo ook het proces van politieke besluitvorming over de gewetensbezwaarde ambtenaar. Uit tekst 2 blijkt dat er op 22 februari 2013 al een of meer barrières genomen zijn.

- 2p 2 Wat is de eerstvolgende barrière (let op: geen nummer noemen) in dit proces van politieke besluitvorming die genomen moet worden om tot het verbod op gewetensbezwaarde ambtenaren te komen? Licht je antwoord toe met behulp van een citaat van een zin(sdeel) uit tekst 2.

Politieke partijen vervullen verschillende functies in het besluitvormingsproces.

- 2p 3 Leg uit welke functie van politieke partijen D66 heeft vervuld.

Zie tekst 2.

De Tweede Kamer heeft verschillende formele middelen tot haar beschikking om haar taken zo goed mogelijk uit te voeren.

- 2p 4 Van welk formeel middel heeft D66 gebruikgemaakt? Bij welke taak van de Tweede Kamer hoort dat middel?

Zie tekst 2.

Bij het voorstel hebben de D66-indieners Dijkstra en Schouw een 'memorie van toelichting' geschreven. In deze toelichting schrijven zij dat in het geval van gewetensbezwaarde ambtenaren van de burgerlijke stand een fundamenteel kenmerk van de democratische rechtsstaat in het geding is, namelijk: het legaliteitsbeginsel.

- 2p 5 Leg uit waarom volgens D66 het toestaan van gewetensbezwaarde ambtenaren in strijd is met het legaliteitsbeginsel. Geef eerst aan wat het legaliteitsbeginsel inhoudt.

Eind 2012 heeft de Raad van State advies uitgebracht over het voorstel. De Raad van State was van mening dat een wettelijk verbod op gewetensbezwaarde trouwambtenaren niet noodzakelijk is. De beoordeling of er ruimte kan bestaan voor gewetensbezwaarde ambtenaren kan volgens de Raad van State worden overgelaten aan de gemeenten.

Uit tekst 2 blijkt dat het wetsvoorstel ondanks dit advies toch behandeld zal worden in de Tweede Kamer.

- 2p 6 Noem twee formele middelen die Tweede Kamerleden kunnen inzetten die het niet eens zijn met dit wetsvoorstel.

Lees tekst 3.

COC Nederland vindt dat het wetsvoorstel geen definitief einde van het fenomeen van de gewetensbezwaarde ambtenaar bewerkstelligt en wil dat de Tweede Kamer de kwestie direct definitief regelt. Het COC Nederland is een pressiegroep.

- 2p 7 Noem twee machtsmiddelen of -bronnen van het COC die kunnen bijdragen aan de invloed van het COC op de politieke besluitvorming over de gewetensbezwaarde ambtenaar. Je moet deze uit de tekst kunnen afleiden.

Zie tekst 3.

De omgeving van het Nederlandse politieke systeem heeft invloed op de politieke besluitvorming.

- 1p 8 Noem een omgevingsfactor die van invloed is op de politieke besluitvorming over het verbod op gewetensbezwaarde ambtenaren, die te herkennen is in tekst 3.

Mensen die voor het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn én mensen die tegen het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn, kunnen om hun gelijk te halen, zich beroepen op eenzelfde kenmerk van de democratische rechtsstaat.

- 3p **9**
- a Noem een kenmerk van de democratische rechtsstaat waarop beide groepen zich kunnen beroepen.
  - b Geef aan hoe mensen die voor het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn, zich op dit kenmerk kunnen beroepen.
  - c Geef ook aan hoe mensen die tegen het afschaffen van gewetensbezwaarde ambtenaren zijn, zich op dit kenmerk kunnen beroepen.

De VVD en de PvdA behoren tot twee verschillende politieke stromingen, maar steunen beide het wetsvoorstel van D66 over gewetensbezwaarde ambtenaren.

- 2p **10**
- a Geef een voorbeeld van een ideologisch uitgangspunt op basis waarvan de VVD het wetsvoorstel van D66 over gewetensbezwaarde ambtenaren kon steunen.
  - b Geef een voorbeeld van een ander uitgangspunt op basis waarvan de PvdA het wetsvoorstel van D66 over gewetensbezwaarde ambtenaren kon steunen.

Politieke partijen en standpunten kunnen op verschillende manieren ingedeeld worden. Twee mogelijke indelingen zijn:

- conservatief of progressief
- confessioneel of niet-confessioneel

- 1p **11** Is wat D66 met het wetsvoorstel over gewetensbezwaarde ambtenaren wil bereiken volgens jou conservatief of progressief te noemen? Licht je antwoord toe met behulp van de definitie van het door jou gekozen begrip.
- 1p **12** Leg uit of het wetsvoorstel volgens jou beter bij confessioneel of bij niet-confessioneel past.

Opgave 1 Gewetensbezwaarde ambtenaren

tekst 1

Gewetensbezwaarde ambtenaren: een verkorte historische achtergrond

Sinds 1 april 2001 staat in Nederland het huwelijk ook open voor twee personen met een homoseksuele geaardheid. Huwelijken worden vol-
5 trokken door ambtenaren van de burgerlijke stand. Zij zijn in dienst bij gemeenten. Sommigen van hen hebben gewetensbezwaren tegen huwelijken van twee personen van
10 gelijk geslacht. Daarom weigeren zij die huwelijken te voltrekken. Zij worden vaak als ‘weigerambtenaren’¹⁾ aangeduid. (...)

In het in 2007 gepresenteerde
15 regeerakkoord van het kabinet-Balkenende IV was een passage opgenomen, waarin stond dat de rechtszekerheid van gewetensbezwaarde ambtenaren veilig gesteld
20 zou worden. Met betrekking tot de werving en selectie van nieuwe trouwambtenaren nam het kabinet in

het debat over het regeerakkoord het standpunt in, dat gemeenten daar-
25 omtrent een eigen beleid mochten voeren en dat zij de eis mochten stellen dat sollicitanten alle huwelijken voltrekken. (...)

In november 2011 nam de Tweede
30 Kamer een motie van het Kamerlid Van Gent aan, waarin de regering werd verzocht om met een wettelijke regeling een einde te maken aan het fenomeen van de ‘weigerambtenaar’. (...)

35 In juni 2012 liet het kabinet weten dat het kabinet, gelet op zijn demissionaire status, het innemen van een inhoudelijk standpunt overliet aan een volgend kabinet. Voor het
40 Kamerlid Schouw was dit aanleiding om aan te kondigen dat de fractie van D66 een wetsvoorstel in zou dienen.

naar: www.d66.nl/wp-content/uploads/2012/08/Memorie-van-toelichting-weigerambtenaren.pdf, augustus 2012

noot 1 De term ‘weigerambtenaren’ wordt hier door de D66-leden Dijkstra en Schouw gebruikt in de memorie van toelichting op het door hen gedane wetsvoorstel. De leden van de SGP-fractie hebben in een reactie hierop te kennen gegeven de term ‘weigerambtenaren’ diskwalificerend te vinden en de indieners van het wetsvoorstel gevraagd of zij overwogen hebben om deze term te vermijden. (nr. 7, verslag) In een nota naar aanleiding van het verslag antwoorden de indieners dat zij de term neutraal-beschrijvend van aard vinden en gebruiken omdat hij in het Nederlands volledig ingeburgerd is. Zij geven aan de term niet in het wetsvoorstel te hebben opgenomen, waarin zij voor een andere, bredere omschrijving hebben gekozen, maar de term ‘weigerambtenaren’ voor gebruik in andere stukken wel geschikt te achten. In de teksten 1 tot en met 3 wordt (onder andere) de term ‘weigerambtena(a)r(en)’ door de schrijvers gebruikt. In de opgaven wordt niet gesproken van ‘weigerambtenaren’, maar van gewetensbezwaarde ambtena(a)r(en).

tekst 2

Kamer schaft nog dit jaar ‘weigerambtenaar’ af

Het afschaffen van de ‘weigerambtenaar’ is een flinke stap dichterbij gekomen, nu het wetsvoorstel van D66-Kamerleden Gerard Schouw en Pia Dijkstra klaar is voor plenaire behandeling in de Tweede Kamer. Het kabinet-Rutte II (VVD en PvdA) schaarde zich eerder al achter het voorstel van D66, het afschaffen van de gewetensbezwaarde ambtenaar staat ook in het regeerakkoord. Het wetsvoorstel gaat naar verwachting door zowel de Tweede als Eerste Kamer. (...)

Ondanks dat het homohuwelijk al in 2001 is ingevoerd, is het nog steeds mogelijk dat een ambtenaar van de burgerlijke stand vanwege persoonlijke bezwaren weigert om het homohuwelijk te sluiten. Het wetsvoorstel van D66 maakt hier een einde aan.

naar: www.d66.nl, 22 februari 2013

(...)

Roze Stembusakkoord

Het wetsvoorstel maakt onderdeel uit van het ‘Roze Stembusakkoord’ dat ondertekend is door onder andere D66, VVD, PvdA, SP, PVV en GroenLinks. (...)

Gewetensbezwaren geen reden

De christelijke partijen zijn geen voorstander van de wet en zijn van mening dat een ambtenaar van de burgerlijke stand gewetensbezwaren mag hebben. Pia Dijkstra: “Uiteraard mag een ieder gewetensbezwaren hebben. Maar indien je bezwaar hebt om een huwelijk tussen twee mannen of vrouwen te sluiten, moet je niet de keuze maken om ambtenaar van de burgerlijke stand te worden. In die functie is neutraliteit een groot goed en hoor je de wet uit te voeren.”

tekst 3

COC wil definitief einde ‘weigerambtenaar’

COC Nederland roept de Tweede Kamer op om een definitief einde te maken aan het fenomeen ‘weigerambtenaar’. De Kamer behandelt woensdag een wetsvoorstel van D66 over de kwestie. Volgens het wetsvoorstel van D66 mogen gemeenten geen nieuwe ‘weigerambtenaren’ benoemen. Het voorstel biedt géén definitieve oplossing voor zittende ‘weigerambtenaren’, noch voor ambtenaren van de burgerlijke stand die na hun benoeming gewetensbezwaren

krijgen. Daardoor kan het fenomeen in beginsel voor onbepaalde tijd voortbestaan. “Het is positief dat het aantal ‘weigerambtenaren’ met dit voorstel op termijn sterk zal afnemen. Wij vragen de Kamer om nu door te pakken en de kwestie direct definitief te regelen”, aldus COC-voorzitter Tanja Ineke. (...) Volgens het COC gelden dezelfde principiële argumenten tegen nieuwe ‘weigerambtenaren’ ook voor zittende ‘weigerambtenaren’. Verder

signaleert het COC dat uit recente
rechtspraak van het Europees Hof
30 voor de Rechten van de Mens blijkt
dat er geen juridische bezwaren

naar: www.coc.nl, 28 mei 2013

bestaan tegen een regeling waarmee
zittende 'weigerambtenaren' uit hun
functie worden ontheven.